

EL LLIBRE DE LA SETMANA

Una obra mestra del Faulkner primitiu i mític

Joan Triadú

EL BROGIT I LA FÚRIA
William Faulkner. Edicions Proa. Col·lecció «A tot vent». Barcelona, 1985. 288 pàgines. 1.100 ptes.

Potsar quan pots una tro. d'occió DRETANA ET FARI TOT I MES QUE ET MEREIXES AMEN R.

Mancava en català la traducció —que Jordi Arbonès ha fet amb empena i perícia, dotat d'una llarga experiència— d'una de les novel·les més impressionants del segle: *El brogit i la fúria*, de William Faulkner, premi Nobel de literatura 1949. La primera edició aparegué l'any 1929 (a Nova York, per compte de Jonathan Cape), un any destacat als Estats Units i al món i any de la publicació de *Mrs. Dalloway*, a Anglaterra, i de l'aparició a París de la traducció francesa de *Ulysses*. Era la segona novel·la que Faulkner publicava en un any i amb ella adquiria els mateixos títols de renovador del gènere que Virginia Woolf i James Joyce, però amb un llenguatge narratiu diferent —cosa que vol dir que tot és completament diferent—, perquè en Faulkner hi ha una «perversitat narrativa» (dit per C. E. Magny) que no se sap si es fa enveja o es fa tèmper, tant per l'estructuració, dotada d'una admirable lògica interna, com per la increïble capacitat de transmetre, entre incoherències estudiades però que semblen «naturals», les imatges al·lucinants del món interior de l'escriptor.

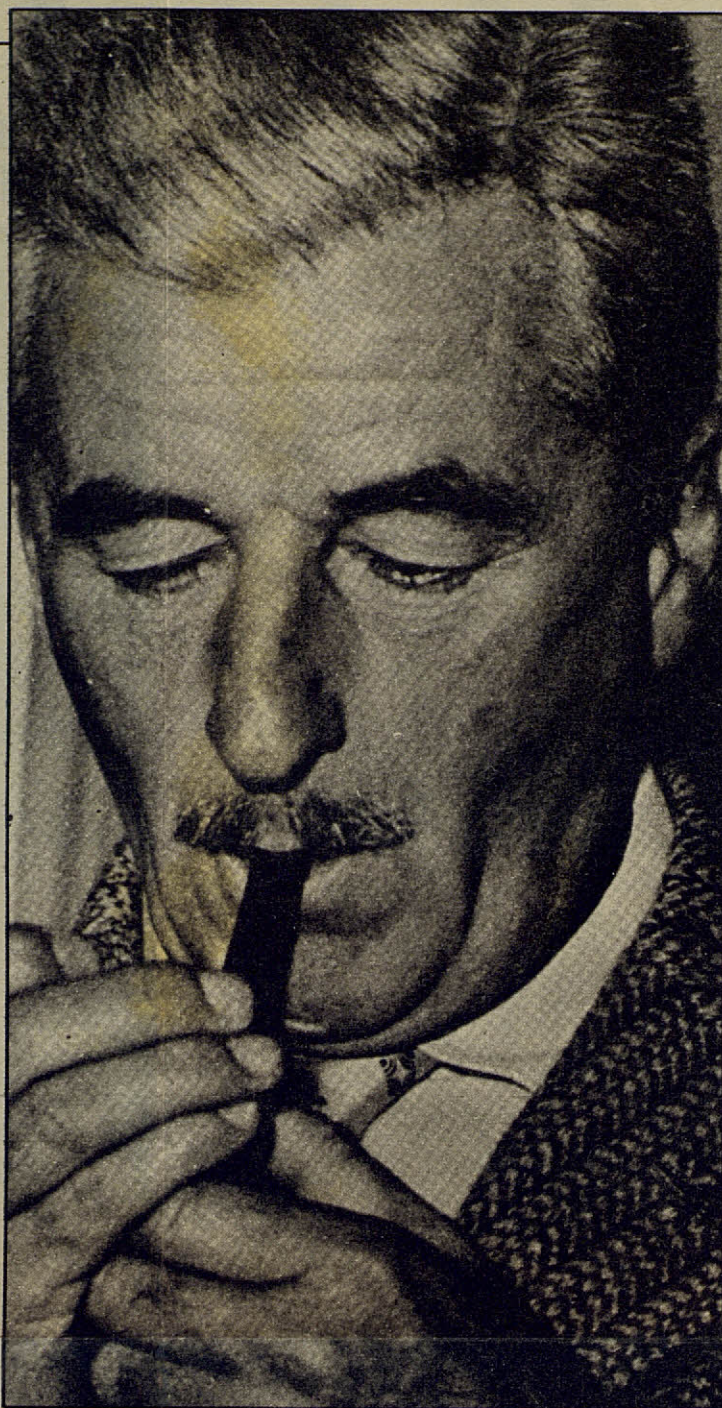
Quan Faulkner morí, el 1962, cap obra seva no havia estat publicada encara en català, però havia estat llegit, en anglès i en d'altres llengües (sobretot en traduccions sud-americanes), per la gent interessada i els de l'ofici. Cal recordar, avui, que aquesta absència en la nostra llengua del novel·lista nord-americà més important del seu temps no fou deguda a «desinterès» per part nostra? Perquè tan bon punt s'aixecà la veda començaren les previsions de l'edició d'obres de Faulkner en els plans editorials, així com les gestions, sempre laborioses i fins i tot delicades, per a dur-la a terme. En anys successius, doncs, tinguérem *Llum d'agost*, *Rèquiem per a una monja*, *Mentre agonitzo*, *Intrús en la pols* i, ja el 1970, *Santuari*. L'edició de *El brogit i la fúria* ha estat precedida de poc, a la mateixa col·lecció «A tot vent» d'Edicions Proa, per la publicació de *Les palmeres salvatges*. Vist aquest lot, força ben escollit, resta pendent d'incorporació al català una, i només una, de les grans novel·les *Absalom, Absalom*, apareguda aviat farà mig segle. I no aniria gens malament, de tota manera, que també ens arribés el Faulkner més «abordable» de l'excel·lent trilogia dels «Snopes», formada per *The Hamlet*, *The Town* i *The Mansion*, una «saga» i crònica del «comtat de Yoknapatawpha», per a Faulkner o «el pla país

travessat per les aigües» per als indis. En aquestes darreres obres el novel·lista mític s'introdueix en la història del seu Sud llegendari.

Abans de la plenitud

El brogit i la fúria pertany a aquella mena d'obres mestres que, tot i essent-ho, presenten encara l'evolució de l'autor en l'estat primitiu. I sovint un escriptor o un artista d'altra mena no superen mai allò que ells mateixos han estat capaços de fer amb la seva obra abans d'atènyer-ne aquella part central que la història literària o artística consagra amb l'apel·latiu de «plenitud». Faulkner fou ben conscient d'aquest fet, és a dir del lloc de *El brogit i la fúria* en el conjunt de la seva obra (com ho fou Camus, per a traçar un paral·lelisme entenedor, respecte a *L'estranger*) i ho féu palès amb paraules i amb obres, ja que a més de parlar-ne sovint amb afecte, amb veritable tendresa, arriba a dir que és, entre els seus llibres, «aquell el fracàs del qual és el més tràgic i el més esplèndid... Perquè d'ell me'n vingueren, diu, els pitjors neguits, malgrat d'haver-m'hi esmerçat amb l'esforç més dur tot i sabent, des d'un determinat moment, que no me'n sortiria de cap manera». Cal tenir en compte que en parlar de «fracàs» Faulkner apunta cap a l'infinit, ja que la novel·la no és una obra acabada sinó «in-finita», que deixa el róssec d'una insatisfacció permanent i el rau-rau la consciència de la seva imperfecció. D'aquí ve el «fracàs», malgrat que l'objectiu no fos assolible sense renunciar en algun aspecte a la llibertat de creació i a la singularitat radical de la composició. D'aquesta renúncia, en un grau o altre, depèn el pas de l'obra primitiva a l'obra de plenitud.

Aquests trets distingeixen tota l'obra de Faulkner, per descomptat, i no sols *El brogit i la fúria*; però en aquesta novel·la i en *Sartoris*, que la precedeix en la composició i apareix un xic abans, hi ha el que podríem anomenar el troba-

William Faulkner

ment del novel·lista amb ell mateix. Deixeble de Sherwood Anderson, n'adquireix l'hàbit del distanciament o coincideix a tenir-lo. Admirat de no dir del Conrad de *El cor de les tenebres* (publicada no fa gaire en català), n'adopta la versió ombrívola de fatalitat i horror de l'aventura humana. En canvi, membre de l'anomenada «generació perduda», n'esdevé el dissident més genial i menys assimilable i encara que fa el seu París, amb prou feines si hi deixa record, com si hagués passat de llarg. Home de caps de província —el New Albany i l'Oxford, Mississipi, de l'època—, no té gairebé res de comú amb els grans escriptors del Nord, cosmopolites i de civilització urbana, per als quals el camp és un «escenari», i de

fet té més a prop Mark Twain que Hemingway i Scott-Fitzgerald. Passats quatre o cinc anys de tempteig, des de l'acabament de la guerra europea, fets un llibre de poemes i un parell de novel·les, aconseguí d'aliar el seu avantguardisme amb la tradició autòctona, fins a fusionar-l'hi.

La recomposició del temps objectiu

Si entenem per tradició, en Faulkner, aquest enorme conjunt real que comprèn la sang de generacions i les seves experiències, més la voluntat d'afegir-hi els records personals, la imaginació i fins i tot els somnis, caldrà posar al compte de l'avantguardisme, entès com una actitud de poeta, és a dir de creador in-

transigent, davant la novel·la, l'originalitat audaç i sense precedents d'altura, d'una obra com *El brogit i la fúria*, de la qual, per a dir-ho amb Artaud, es pot afirmar que «fa tangent amb la realitat». D'aquesta realitat, la part més castigada és la realitat temporal, o almenys la presentació que l'autor en fa, dins el curs narratiu, segons una composició que, com ha estat a bastament observat, bandeja el temps objectiu i deixa a mans del lector de fer-ne la recomposició *des de fora*, a la recerca d'una objectivitat temporal que es presenta descomposta i fluida, en fugida constant, a través del temps mental o subjectiu dels protagonistes.

Refiat del lector o prescindint-ne momentàniament, com exigeix tota actitud d'innovació creadora, lliure i radical, però segura de posseir la veritat d'un art propi, Faulkner fa arrencar tota una novel·la del fenomen que ell mateix anomena una «imatge mental». L'explicació d'aquesta «imatge» comportaria de fer un impossible resum de la novel·la, perquè no és la gènesi sinó que forma part del contingut, entre els components del qual hi ha la decadència d'una família, la relació entre blancs i negres, la deficiència mental i el desequilibri emocional, la religió i la mort, l'obsessió sexual, la natura i el somni. L'ordre narratiu alterna la superposició amb la correlació, amb un predomini de la primera tècnica en les dues primeres parts de les quatre en què es divideix l'obra, cada una d'elles explicada en primera persona per un personatge diferent, llevat de la darrera, explicada «directament» per l'autor però segons la visió del «cor de la tragèdia», la vella serventa negra que té cura de la família, en la qual les dones, negres i blanques, porten el pes de l'acceptació dels «fets naturals» i de la donació als altres per amor o pietat. El Mal, però, amb majúscula, predomina, des del fons dels éssers obsedits fins a la mort, en les accions i les situacions de la vida quotidiana.

Així, en *El brogit i la fúria* hi ha el vell i el nou de Faulkner: la Bíblia, el drama grec i Shakespeare, d'una banda; i de l'altra, la modernitat de la concepció narrativa, que, per cert, com escrivíem quan morí Faulkner, fa més de vint anys, no és absent en l'obra, aleshores en curs, d'alguns dels nostres millors novel·listes de postguerra.

ELS LLIBRES MÉS VENUTS

Ficció

- 1 Parany als aiguamolls
Charles Williams
Ed 62
- 2 L'amant
Marguerite Duras
Tusquets
- 3 Poemes i cançons
Lluís Llach
314
- 4 Llibre d'absències
Miquel Martí i Pol
Empúries
- 5 El nom de la rosa
Umberto Eco
Llibres a mà

No ficció

- 1 «El quadern gris» de Josep Pla
Lluís Bonada
Empúries
- 2 La mediterrània i els bàrbars del nord
Lluís Racionero
Lala
- 3 El panòptic
Jeremy Bentham
Ed 62/Diputació de Barcelona
- 4 La transició a Catalunya
Jaume Lorés
Empúries
- 5 Escrits per a educadors
Jean Piaget
Eumo/Diputació de Barcelona

Amb la col·laboració de les llibreries Documenta, Hogar del Libro, Joan Ballester i Ona (Barcelona), Guimet (Lleida), Les Voltes (Girona), La Rambla (Tarragona) i Tres i Quatre (València).

Els ressagats

La manca de novetats literàries al mes d'agost es fa sentir a les llistes. La permanència dels llibres de Charles Williams, Marguerite Duras o Umberto Eco ho proven. Amb tot, hi ha variacions quant al nombre. Sembla que a l'estiu la novel·la policíaca passa al davant de les obres cabdals de la literatura europea dels vuitanta. Hi ha també algunes reaparicions notables: la dels llibres de Lluís Llach, Piaget, Lorés, Martí i Pol i Bentham, que ja havien tingut una certa importància en setmanes passades. El pes dels ressagats que aprofiten les vacances per a posar-se al corrent de lectures a prop del mar es fa sentir.